

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ

Кропивницький – 2021

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до дисципліни
3. Мета і завдання дисципліни
4. Формат дисципліни
5. Результати навчання
6. Обсяг дисципліни
7. Ознаки дисципліни
8. Пререквізити
9. Технічне та програмне забезпечення/ обладнання
10. Політика курсу
11. Навчально-методична карта дисципліни
12. Система оцінювання та вимоги
13. Рекомендовані джерела інформації

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Культура і цивілізація
Викладач	Коломієць Олена Борисівна , кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Профайл викладача	https://publons.com/researcher/2899776/oleksandr-dorenskyi/ https://scholar.google.com.ua/citations?user=Q-SQfUsAAAAJ&hl=ru https://orcid.org/0000-0003-0085-7605
Контактний телефон	+380-95-377-65-70
Е-пошта	kolomietselena1964@gmail.com
Консультації	<i>очні</i> – відповідно до затвердженого графіка консультацій; <i>онлайн</i> – е-листування, у месенджері (Facebook-Messenger), вебінари на платформі Zoom(за запитом здобувача)
Система дистанційного навчання	moodle.kntu.kr.uaDistancelearningCNTU

2. Анотація до дисципліни

Освітня компонента «Культура і цивілізація» спрямована на сприйняття і розуміння культури як суспільного явища, формування загальних уявлень про закономірності та напрямки розвитку світового цивілізаційного процесу від стародавніх часів до початку XXI ст.

Одна з головних умов становлення державності України – її входження у світ сучасних культурних надбань, досягнень цивілізаційного поступу. Адже сама сфера культурних знань сприяє формуванню в особистості широкого світобачення, орієнтованого на загальнолюдські гуманістичні цінності.

Культура відіграє значну роль у формуванні та зміцненні громадянського суспільства, побудові правової держави. Вона впливає на всі сфери суспільної та індивідуальної життєдіяльності, включаючи працю, побут, дозвілля, соціальне життя суспільства й особистості, відіграє особливу роль у розвитку творчих здібностей людини. Цінності, зразки й норми поведінки людини, що виникають у результаті освоєння світу, виступають як елементи складного механізму регулювання соціального життя й сходження суспільства до нових вершин суспільного розвитку. Все це вимагає, насамперед, звернення до культурного потенціалу, нагромадженого людством за час його існування.

Навчальна дисципліна «Культура і цивілізація» має допомогти здобувачеві вищої освіти кваліфіковано аналізувати, систематизувати, класифікувати та створювати оптимальні моделі процесів духовного, соціально-політичного та культурно-мистецького життя.

3. Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: формування системи знань про сутність культури як форми людської діяльності, її різновиди та структуру, роль у формуванні особистості та розвитку суспільства; визначення основних етапів і тенденцій в цивілізаційному розвитку людства на прикладі окремих епох, країн, культурно-історичних явищ і персоналій.

Предмет вивчення: механізми формування й функціонування культури як складного суспільного феномена; своєрідність культурної спадщини світових

цивілізацій.

Завдання вивчення дисципліни:

- дослідження розвитку культури, розуміння її сутності, місця та ролі в історії людства;
- формування у студентів сучасного уявлення про культуру як систему цінностей, їх зміст та функціонально-рольове призначення у системі суспільних відносин;
- ознайомлення з логікою становлення, розвитку та занепаду світових цивілізацій;
- набуття вмінь орієнтуватися у сучасному соціокультурному просторі, здійснювати аналіз основних тенденцій, взаємодії та перспектив розвитку сучасних цивілізацій.

4. Формат дисципліни

Для денної форми навчання:

Викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій у поєднанні із практичними роботами, виконанням самостійно підготовлених завдань.

Формат очний (offline/Facetoface).

Для заочної форми навчання:

Формат очний (offline/Facetoface), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен:

знати:

- сутність основних проблем навчальної дисципліни;
- основні закони та етапи розвитку знань про різні етапи розвитку людських цивілізацій;
- основні цивілізації світу та специфіку їх розвитку;
- вплив давніх цивілізацій та культур на формування індустріальної та постіндустріальної цивілізації;
- теорії цивілізації та передісторію людського суспільства;

вміти:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати культурні та цивілізаційні процеси;
- оцінювати події та діяльність людей у таких процесах;
- співставляти події, процеси з періодами (епохами);
- розрізняти тенденційно подану інформацію;
- орієнтуватись у науковій періодизації та особливостях вивчення історії культури і цивілізацій в різні історичні епохи;
- вміти самостійно добувати інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему;
- самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, відповідь на конференцію, семінарське заняття;
- вміти дискутувати, писати наукові роботи.

4. Обсяг дисципліни

Вид роботи	Кількість годин
Лекції	14
Практичні заняття	28
Самостійна робота	48
<i>Разом</i>	<i>90</i>

5. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Кількість кредитів / годин	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2021/2022	II	3	3/ 90	Залік	Вибіркова

6. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Культура і цивілізація» істотно підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував та/або повторив матеріал дисциплін «Історія вітчизняної та світової культури», «Культурологія та етнографія» тощо бакалаврської програми своєї спеціальності.

9. Технічне та програмне забезпечення/обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

10. Політика курсу

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Відвідування занять:

Відвідання занять – важлива складова навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше ніж за тиждень до залікової сесії.

Поведінка на заняттях:

Недопустимість: запізнень на заняття, списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання.

При організації освітнього процесу в Центральнoукраїнському національному технічному університеті студенти, викладачі та адміністрація діють відповідно: «Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ» (http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/The_provisions_of_company_profile.pdf); «Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти» (<http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/vibir.pdf>); «Положення про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти ЦНТУ» (<http://www.kntu.kr.ua/?view=univer&id=50>); «Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ЦНТУ». Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/doc/polozh_system_yakosti.pdf.

11. Навчально-методична карта дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Вступ до курсу «Культура і цивілізація» Предмет і завдання курсу. Принципи та методи культурологічних досліджень. Специфіка сучасного культурологічного знання. Методи дослідження культури.		2	3
Тема 2. Феномен культури Витоки культури, її місце та роль в історії людства. Походження та сутність поняття «культура». Функції культури. Структура культури. Норми і цінності культури. Знаки і символи культури. Традиції і новації в культурі	2	2	3
Тема 3. Культура як предмет наукового аналізу Становлення наукового знання про культуру. Культурні моделі. Культура як світ людських смислів. Єдність і різноманіття культур. Теорії розвитку культур	2	2	3
Тема 4. Культура та природа Перехід від природного до культурного буття в історії антропогенезу. Діалектичний зв'язок природи і культури. Історична еволюція сприйняття природи в культурі. Природа як цінність сучасної культури		2	3
Тема 5. Типологія культури Типологія культури як наукова проблема. Основні підходи до типологізації культури. Галузі і види культури. Історична типологія культури. Регіональна типологія культури		2	3
Тема 6. Цивілізація як суспільно-історичне явище Поняття «цивілізація» в теорії культури. Співвідношення культури і цивілізації. Теорії цивілізацій. Типологія цивілізацій. Цивілізація як етап розвитку культури. Техніка, культура та природа людини	2	2	3
Тема 7. Культура і суспільство Роль культурних орієнтацій у розвитку суспільства. Культурні форми та їх властивості. Поняття культурної ідентифікації. Ідея рівноправності культур в сучасному світі		2	3
Тема 8. Становлення людської культури та виникнення цивілізацій Первісна культура та її специфіка. Стародавні цивілізації Сходу. Формування східного типу цивілізацій. Держава і суспільство в стародавніх східних цивілізаціях. Технічний прогрес у стародавніх суспільствах		2	3
Тема 9. Народження європейської цивілізації Феномен «грецького» дива і значення надбань класичної Греції для світової культури. Давньогрецький поліс як форма державного упорядкування. Особливості античної демократії. Мистецтво як засіб творення	2	2	4

світу за законами краси.Характерні відмінності доби еллінізму.Римська культура як самобутній етап продовження антично-грецької традиції			
Тема 10. Західноєвропейська цивілізація в епоху Середньовіччя Антична спадщина в умовах падіння Римської імперії і появи «варварських» держав.Перемога християнства. Держава і церква.Західноєвропейське суспільство в середні віки. Формування станово-представницької монархії.Духовний світ середньовіччя.В пошуках нової особистості: Ренесанс і Реформація		2	4
Тема 11. Цивілізації в епоху Нового часу (XVII – XVIII ст.) Новий час: шляхи утвердження капіталізму.Нова система уявлень про призначення людини. Формування нової картини світу: наукова революція XVII ст..Абсолютизм як соціально-політична система передіндустріальної цивілізації.Просвітництво в європейській культурі. Велика французька буржуазна революція.Створення Сполучених Штатів Америки	2	2	4
Тема 12. Доба індустріальної цивілізації (XIX – початок XX ст.) Перехід від аграрної до індустріальної економіки. Вільна праця і підприємництво.Науково-технічний прогрес. Урбанізація.Англійська колоніальна імперія.Німецький шлях до модернізації.Громадянська війна в США.Духовна культура в епоху індустріалізації	2	2	4
Тема 13. Постіндустріальна цивілізація Науково-технічна революція та її наслідки.Зміна соціальної структури суспільства і способу життя населення. Суспільство споживання.Розширення сфери інформації. Культура в умовах інформатизації суспільства.Глобальні проблеми сучасності: екологія, демографія, політика	2	2	4
Тема 14. Сучасна світова культура і майбутнє людства Діалог культур. Місце і роль України в діалозі культур.Особливості східних та західних культур. Основні протиріччя сучасного культурно-цивілізаційного комплексу «Схід – Захід».Футурологічний прогноз перспектив формування єдиного культурного простору		2	4
Разом	14	28	48

12. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: залік.

Контроль знань та умінь здобувачів (поточний та підсумковий) здійснюється за кредитною трансферно-накопичувальною системою організації освітнього процесу в ЦНТУ. Рейтинг студента із засвоєння навчальної дисципліни визначається за стобальною та дворівневою («зараховано, «не зараховано») шкалами оцінювання результатів навчання. Він складається з рейтингу поточної навчальної роботи впродовж семестру, для оцінювання якої призначається 100 балів.

За навчальним планом передбачається при вивченні навчальної дисципліни виконання певних видів робіт на лекційних, практичних, семінарських заняттях, виконання індивідуальних завдань, інших видів навчальної діяльності, тому оцінка здобувачам вищої освіти вище 60 балів може виставлятися без виконання ними підсумкової залікової роботи.

Семестровий залік проводиться на останньому занятті, до початку екзаменаційної сесії.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Культура і цивілізація»

Поточний контроль та самостійна робота																Підсумковий контроль	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								Всього	Залік
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ЗК 1	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	ЗК 2		
5	5	5	5	5	5	5	15	5	5	5	5	5	5	5	15	100	100

Примітка: T1, T2, ..., T14 – тижні, ЗК1, ЗК2 – поточний змістовий контроль

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Рівень знань оцінюється:

«Відмінно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання у процесі аналізу практичного матеріалу, висловлює власні міркування стосовно тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

«Добре» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, викладає його аргументовано, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює власні міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або у процесі аналізу практичного матеріалу.

«Задовільно» / «Зараховано» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх з майбутньою діяльністю.

«Незадовільно» / «Не зараховано» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Студенти, які не з'явилися на іспит без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

Переведення підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, в екзаменаційну (залікову) за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється за відповідною шкалою.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (іспит, диференційований залік: курсова робота, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
А	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90–100
В	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середньогорівня з кількома помилками	4 (добре)	Зараховано	82–89

C	ДОБРЕ – в цілому правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74–81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	Зараховано	64–73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60–63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Незараховано	35–59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1–34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені [Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ](#) (С. 28-31).

13. Рекомендовані джерела інформації

Базові:

1. Абрамович С. Д. Культурологія: навч. посіб. / С. Д. Абрамович. К.: Кондор, 2005.
2. Багацький В. В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття: навч. посіб. / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. К.: Кондор, 2004.
3. Балух В. О. Історія античної цивілізації: у 3-х т. Чернівці: Наші книги, 2007.
4. Бокань В. А. Культурологія: навч. посіб. для ВНЗ / В. А. Бокань. К., 2000.
5. Буданова В. П. История мировых цивилизаций. М., 2005.
6. Вайнтруб И. Священные лики цивилизаций. К., 2001.
7. Вейс Г. История цивилизации: архитектура, вооружение, одежда, утварь. Т1.: Классическая древность (до IV). М.: ЭКСМО-Пресс, 1998. 752 с.
8. Вейс Г. История цивилизации: архитектура, вооружение, одежда, утварь. Т 2.: Темные века и Средневековье (IV –XIV вв.). М.: ЭКСМО-Пресс, 1998. 600 с.
9. Вейс Г. История цивилизации: архитектура, вооружение, одежда, утварь. Т3.: Новое время (XIV-XIX вв.). М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. 768 с.
10. Гаврюшенко О. А., Шейко В. М., Тимашевська Л. Г. Історія культури: навч. посіб. / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тимашевська; наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2004.
11. Газін В. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945): підручник для вузів / В. П. Газін, С. А. Копилов. К.: Видавничий дім «Слово», 2003. 472 с.
12. Газін В. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002 роки): навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / В. П. Газін, С. А. Копилов; ред. А. О. Копилов. К.: Либідь, 2004. 622 с.
13. Гончарук Т. В. Культурологія: навч. посіб. / Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2004.
14. Джеджора О. Історія європейської цивілізації. Ч.І. Львів, 1999.
15. Древние цивилизации / под общ. ред. Г. М. Бонгард-Левина. М.: Мысль, 1989.
16. Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки: навч. посіб. Вінниця: Фоліант, 2003. – 560 с.
17. Історія світової культури. Культурні регіони: навч. посіб. / Л. Т. Левчук [та ін.]. К.: Либідь, 2000.
18. Корженівський А. С., Смоленський В. І. Культурологія: навч. посіб. / А. С. Корженівський, В. І. Смоленський. Кам'янець-Подільський, 2001.
19. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу: підручник. К.: Либідь, 2002. – 592 с.
20. Культурологія: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів I-IV рівнів акредитації / М. С. Кравець [та ін.]; за заг. ред. В. М. Пічі. Львів: Магнолія

плюс, 2003.

21. Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
22. Малявин В. В. Китайские цивилизации. М., 2000.
23. Моисеева Л. А. История цивилизаций. Курс лекций. Ростов н/Дону, 2000.
24. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства: навч. посіб. К.: Либідь, 2001. 360 с.
25. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Погорілий Д. Є. Кредитно-модульний курс культурології: навч. посіб. / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар, Д. Є. Погорілий. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
26. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури: навч. посіб. / В. С. Полікарпов. К.: Знання, 2002.
27. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. / М. М. Закович [та ін.]; за ред. М. М. Заковича. К.: Знання, КОО, 2000.

Словники, енциклопедії, довідники, хрестоматії:

28. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей / Д. Гейдова [др.]; пер. с чешск. Б. Б. Михайлова. Прага: Артия, 1980.
29. Гриненко Г. В. Хрестоматія по історії мирової культури / Г. В. Гриненко. М.: Высшее образование, 2005.
30. Дмитриева Н. П. Краткая история искусств / Н. П. Дмитриева. М., 1991.
31. Культурология. XX век. Энциклопедия. СПб. 1998. Т. 1-2.
32. Сравнительное изучение цивилизаций: хрестоматия / сост. Б. С. Трасов. М., 1999.
33. Словарь искусств. М., 1996.
34. 100 великих чудес света. М., 1999.
35. Термінологічний словник з культурології. К.: МАУП, 2004.
36. Философский энциклопедический словарь. М., 2004.
37. Энциклопедический словарь по культурологии. М., 1997.

Додаткові:

38. Библер В. С. Цивилизация и культура. / В. С. Библер. М., 1993.
39. Богословский М. Парадоксы культуры XX в. / М. Богословский. Харьков, 2000.
40. Боннар А. Греческая цивилизация / А. Боннар. М., 1992. Кн. 1-3.
41. Борзова Е. П. История мировой культуры: учеб. пособие для вузов / Е. П. Борзова. СПб., 2001.
42. Григорьев В. М. Наука и техника в контексте культуры / В. М. Григорьев. – М., 1989.
43. Гриценко Т. Б., Кондратюк А. Ю., Мельничук Т. Ф. Культура в эпоху промислового перевороту та соціальних зрушень / Т. Б. Гриценко, А. Ю. Кондратюк, Т. Ф. Мельничук. К.: НАУ, 2006.
44. Гуревич П. С. Культурология: учеб. пособие / П. С. Гуревич. М., 1998.
45. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. М., 1991.
46. Людина і культура в умовах глобалізації: зб. наук. ст. К., 2003.
47. Петров М. К. Язык, знак, культура / М. К. Петров. М., 1991.
48. Соколов Э. В. Культурология: очерки теории культуры / Э. Соколов. М., 1994.
49. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. М., 1992.
50. Тейлор Э. Первобытная культура / Э. Тейлор. М., 1989.
51. Тойнби А. Постигание истории / А. Тойнби. М., 1995.
52. Удальцова З. В. Византийская культура / З. В. Удальцова. М., 1988.
53. Яковлев Е. Г. Искусство и мировые религии / Е. Г. Яковлев. М., 1985.

